

Valikkursus

„Karjääriõpetus“

1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) väärtustab õppimist elukestva protsessina;
- 2) arendab oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö-, otsustamis- ja infoga ümberkäimise oskusi;
- 3) arendab soovi ja oskust endale eesmäärke seada ja nendeni jõudmiseks süsteemselt tegutseda;
- 4) teadvustab oma huvisid, võimeid ja oskusi, mis võimaldavad adekvaatse enesehinnangu kujunemist ning konkreetsete karjääriotsuste langetamist;
- 5) on teadlik erinevatest töövaldkondadest, ametitest/elukutsetest, haridus- ja koolitusvõimalustest, tööturu üldistest suundumustest ning kohalikust majanduskeskkonnast;
- 6) kasutab asjakohast informatsiooni karjääri planeerimisel;
- 7) analüüsib oma õpitulemusi ja kavandab edasiõppimise võimalusi.

2. Aine lühikirjeldus

Aine „Karjääriõpetus“ raames käsitletakse teemasid, mis kujundavad õpilases valmisolekut optimaalseks rakenduseks tööjõuturul, iseseisva otsustamisvõime arendamiseks, erinevate elurollide täitmiseks ja elukestvaks õppeks. Karjääriõpetus võimaldab ühiskonna inimressurssi tööturul paremal viisil rakendada, viies inimeste oskused ja huvid kokku töö- ja õppimisvõimalustega.

Karjääriõpetuse sisu mõjutab, millised on kooliastme lõpetajate järgmised võimalikud sammud.

Valikaine kursus koosneb kolmest osast:

1. Enesetundmise teema käsitlemine ja vastavate praktiliste harjutuste sooritamine aitab õpilasel kujundada enesemääratluspädevusi ning eneseanalüüsi tulemusel langetada edasise haridustee ja tööeluga seotud teadlikke otsuseid.

Käsitletakse sotsiaalsete ja õpipädevuste seoseid tulevaste õpingute ja tööeluga. Õpiharjumuste teadlik kujundamine sidustatuna karjääri planeerimisel lühema – või pikemaajaliste eesmärkidega aitab ennetada õpilase haridustee katkemist.

2. Karjääriinfo: õppimisvõimaluste, erinevate töövaldkondade ja tööturu suundumuste tundmine on vajalik, et õpilane oskaks teadlikult kavandada oma karjääri. Kujuneb valmisolek paindlikuks reageerimiseks tööturul toimuvatele kiiretele muutustele ja elukestvaks õppeks. Tööturuga praktilise tutvumise käigus saavad õpilased ülevaate erinevatest töövaldkondadest. Õpilast suunatakse uurima ja võimaluse korral katsetama erinevaid töid, vabatahtlikku tööd, otsima ja leidma seoseid õpingute ja töövaldkondade vahel. Õpilase ettevõtlikkuse kujunemisele aitavad kaasa praktilised õpitegevused.

3. Planeerimise ja otsustamise põhimõtete tundmine aitab õpilasel süstematiseerida informatsiooni iseendast, tööturu võimalustest ja seostada seda tulevikuplaanidega. Õpilane analüüsib erinevaid karjäärivalikuid mõjutavaid tegureid. Õpilasel kujunevad teadmised ja oskused eesmärkide püstitamiseks, karjäärialaste otsuste langetamiseks, võimalike probleemide äratundmiseks ja nende ennetamiseks ning töö ja eraelu ühildamise tähtsusest.

Valikaine kursus „Karjääriõpetus“ keskendub õpilase adekvaatse enesehinnangu kujunemisele. Õpilane tunneb erialade, ametite ja elukutsete vahelisi seoseid. Ta oskab näha ja mõistab töömaailmas toimuvat ja on teadlik selle mõjust isikliku tööalase karjääri planeerimisele. Õpilane teadvustab oma vastutust ja on motiveeritud isiklikku karjääri teadlikult planeerima.

Karjääriõpetuse valikaine koosneb 35 ainetunnist. Karjääriõpetus aitab õpilasel luua enda jaoks tervikpilti teistes õppeainetes ja erinevates elusituatsioonides omandatud teadmistest, oskustest ja kogemustest, mis on aluseks karjääriotsuste langetamisel.

3. Õpitulemused ja õppesisu

3.1. Enesetundmine ja selle tähtsus karjääriplaneerimisel

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- 1) analüüsib enda isiksust ja kasutab eneseanalüüsi tulemusi elutee planeerimisel ja karjäärivalikute tegemisel;
- 2) on motiveeritud õppima, tunneb ja kasutab erinevaid õpistrateegiaid;
- 3) oskab analüüsida ennast kui tulevast töötajat;
- 4) oskab näha oma erinevate elurollide seost karjäärivalikutega.

Õppesisu

Isiksuseomadused: närvisüsteemi tüüp, temperament ja iseloom.

Isiksuseomadused: väärtused, vajadused, motivatsioon, hoiak, emotsioonid.

Isiksuseomadused: võimed, intelligentsus, huvid, oskused (üldoskused, erioskused)

Minapilt ja enesehinnang, identiteet, refleksioon.

3.2. Karjääriinfo tundmine ning selle tähtsus karjääriplaneerimisel

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb tööturu suundumusi, erinevaid töövaldkondi ning on teadlik võimalustest ja nõuetest tööturul;
- 2) teab karjääri võimalusi majandustegevusvaldkondades;
- 3) mõistab hariduse ja tööturu vahelisi seoseid ning vajadust pidevaks enesearendamiseks;
- 4) oskab leida infot tööturu, erialade ja edasiõppimisvõimaluste kohta ning kasutab seda oma haridustee planeerimisel.

Õppesisu

Muutuv tööturg: tööturu olukord, trendid, arengusuunad, prognoosid, tööandjate ootused, ettevõtluse vormid, töösuhteid reguleerivad õigusaktid.

Muutuv tööjõuturg: tööjõuturu nõudlus ja pakkumine, konkurents, elukestev õpe, töömotivatsioon.

Majandustegevusalad, amet ja ametite rühmad, kutse ja kutseoskused, kutsestandardid, kutse-eelistused.

Haridustee: erialad, haridussüsteem, formaalne ja mitteformaalne haridus, hariduse ja tööturu vahelised seosed.

3.3. Planeerimine ja otsustamine

Õpitulemused

- 1) mõistab karjääriplaneerimist kui terviklikku, järjepidevat ja elukestvat protsessi;
- 2) suudab iseseisvalt otsustada ja analüüsida otsuseid mõjutavaid tegureid;
- 3) kasutab vajaduse korral karjäärispetsialistide abi (karjääri nõustamist, tuge karjääriinfo hankimisel ja analüüsil);
- 4) on valmis teadlike karjääriotsuste tegemiseks ja isikliku karjääriplaani koostamiseks elukestva õppe kontekstis;

Õppesisu:

Karjääriplaneerimine kui elukestev protsess: otsustamine ja seda mõjutavad tegurid, otsustamisraskused, karjääriinfo allikad, infootsimine, alternatiivid, sundvalikud, muutustega toimetulek, karjääriteenused.

Isikliku karjääriplaani koostamine: elukestev õpe, edu, elurollid, elulaad, karjäär, õpimotivatsioon, omavastutus, kandideerimisdokumendid, karjääriplaneerimine, karjääriplaani koostamine.

4. Õppetegevused

Korraldatakse järgmisi õppetegevusi:

- 1) rollimängud ja teised aktiivõppe meetodid
- 2) eneseanalüüsi ja töövaldkonna tundmise küsimustike ning mõttearenduslehtede täitmine;
- 3) auditoorsed loengud või iseseisev töö veebikeskkonnas teoreetiliste teadmiste omandamiseks;
- 4) diskussioonid,
- 5) töö karjääriinfo allikatega, info kriitiline analüüs;
- 6) essee kirjutamine;
- 7) uurimistöo koostamine (nt konkreetse töövaldkonna kohta);
- 8) intervjuu läbiviimine (nt konkreetse ametiala esindajaga);
- 9) kutsesobivustestide läbiviimine;
- 10) õppevisiidid, ettevõtete külastused;
- 11) iseseisev töö (nt erinevate tööaladega tutvumiseks);

- 12) õpimapi koostamine;
- 13) avalik esinemine jne.

Õppetegevuste valikul lähtutakse konkreetse klassi õpilaste vajadustest, optimeerides õppetegevused teiste õppeainete ja tunniväliste tegevusega.

5. Füüsiline õpikeskkond

Õpilastele on tagatud järgmised tingimused ja vahendite kasutamine:

- 1) erinevad enese ja tööturu tundmaõppimise töölehed, küsimustikud, mõttearenduslehed;
- 2) õppevisiidid reaalsesse töökeskkonda;
- 3) karjääriplaneerimis alase kirjanduse kättesaadavus kooli raamatukogus ja karjäärikoordinaatori juures.
- 4) arvutiklassi kasutamine (vastavalt vajadusele personaalseks või rühmatööks) ainetunnis veebist karjääriplaneerimis alase informatsiooni otsimiseks (rajaleidja.ee jt);
- 5) karjäärispetsialisti personaalne tugi, erapooletu ja usalduslik nõu vastavalt õpilase vajadustele.

6. Lõiming

Karjääriõpetust saab lõimida enamuse õppeainetega, eriti sotsiaalainetega aga ka matemaatika ja loodusainetega. Nimetatud õppeainetes käsitletakse mitmeid teemasid, mis kajastuvad ka karjääriõpetuse ainekavas ja toetavad karjääriõpetuse õpitulemuste saavutamist. Eesti keele tunnis on õpilasel selgeks saanud avalduse, motivatsioonikirja ja CV kirjutamise võtted, mida saab karjääriõpetuse tunnis praktiliselt proovida. Keele õpetuses saadud teadmisi saab rakendada tehes erinevaid ettekandeid ametitest ja erialadest ning mängides läbi tööintervjuud. Matemaatikas saadud teadmised ja oskused aitavad õpilastel lahendada karjääriõpetuse õpiülesandeid (nt eelarve koostamine, palga arvestamine, maksud ja maksusüsteem). Matemaatikas omandatakse oskus lugeda statistilisi andmeid, graafikuid, tabelleid, diagramme ja jooniseid. Seda oskust rakendades on õpilastel võimalik karjääriõpetuse raames mõista paremini karjääri planeerimiseks vajalikku informatsiooni ning tänu sellele teha kaalutletud valikuid. Kõige enam toetavad karjääriõpetust sotsiaalsed, eelkõige inimeseõpetus ja ühiskonnaõpetus.

6.1. Lõiming lähtuvalt karjääriõpetuse aine struktuurist

1. Enesetundmine ja selle tähtsus karjääri planeerimisel

- Inimeseõpetuses analüüsivad õpilased oma iseloomujooni, huve, võimeid, väärtusi, vajadusi, oskusi ja lemmiktegevusi. Karjääriõpetuses on võimalik neid eneseanalüüsi tulemusi seostada nii haridustee jätkamise võimalustega kui ka eri kutsealadel töötamiseks vajalike omadustega..
- Inimeseõpetuses toetatakse õpilase positiivse minapildi ja adekvaatse enesehinnangu kujunemist. Karjääriõpetuses saab kujundada õpilase enesekindlust ka hariduslike ja kutsealaste otsuste langetamisel.
- Ühiskonnaõpetuses analüüsitakse inimese isiksuseomaduste, oskuste ja teadmiste sobivust erinevate ametitega. Karjääriõpetuses on võimalik igal õpilasel vaadelda oma karakteristikuid ja vaagida enda sobivust erinevatesse ametitesse.

2. Õppimisvõimaluste ja töömaailma tundmine

- Inimeseõpetuses suunatakse õpilasi analüüsima rolle, mida inimesed elus täidavad. Karjääriõpetuses saab neid rolle seostada tööeluga ja seal esile kerkida võivate probleemidega.
- Ühiskonnaõpetuses analüüsitakse erinevate elukutsete olulisust ühiskonna toimimise seisukohalt. Karjääriõpetuses on võimalik õpilasel vaadelda oma valikuvõimaluste kooskõla ühiskondlike vajadustega.
- Õpilased omandavad ühiskonnaõpetuses põhialused tööturul orienteerumiseks (turumajandus, maksusüsteem, võimalused tööturul, tööturuga seotud probleemid, eelarve koostamine, palga arvestamine, vabatahtliku töö roll jne). Karjääriõpetuse toel luuakse õpilasele võimalus rakendada omandatud teadmisi isiklike hariduslike ja kutsealaste otsuste langetamisel.
- Ühiskonnaõpetuses antakse ülevaade Eesti haridussüsteemist, karjääriõpetuses võimaldab see info õpilastel kaaluda hariduslikke alternatiive oma karjääriplaani koostamisel.

3. Planeerimine ja otsustamine

- Inimeseõpetuses tutvustatakse enesekasvatuse viise, mis aitavad õpilastel enam mõista oma võimalusi ja vastutust elutee kujundamisel. Suurem, omandatud teadmistele tuginev enesekindlus aitab õpilastel langetada ka hariduslikke ja kutsealaseid otsuseid ja lahendada võimalikke probleeme.
- Inimeseõpetuses omandavad õpilased esmased teadmised ja oskused selle kohta, kuidas alternatiive analüüsida, otsuseid vastu võtta ja nende eest vastutada. Kui inimeseõpetuses keskendutakse eelkõige inimsuhete ja terviseiga seotud otsustele ja probleemidele, siis karjääriõpetuses saab kasutada omandatud tehnikaid karjääriplaani koostamisel.
- Nii ühiskonna- kui ka inimeseõpetuse aines omandavad õpilased baasteadmisi, kust ja kuidas otsida asjakohast informatsiooni, mis aitaks neil oma huvidest lähtuvalt seada eesmärgid. Karjääriõpetuses suunatakse õpilasi kasutama erinevaid teabekanaleid selle info leidmiseks ja hindamiseks, mis toetab juba konkreetsemalt hariduslikke ja kutsealaseid valikuid.
- Nii ühiskonnaõpetuses kui ka eesti keeles omandavad õpilased oskuse koostada ametlikke dokumente, sealhulgas CV-d. Inimeseõpetuses omandavad õpilased suhtluspädevuse. Neid kahte poolt kombineerides on võimalik karjääriõpetuses korraldada tööintervjuude või õppima kandideerimise intervjuude simulatsioone.

7. Hindamine

Karjääriõpetuse õpitulemusi hinnates lähtutakse põhikooli õppekava üldosa ja teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust, üldpädevuste saavutatust suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust taotletavatele õpitulemustele. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.

Karjääriõpetuse käigus ei hinnata õpilase hoiakuid ega väärtusi, vajaduse ja võimaluse korral antakse õpilasele nende kohta tagasisidet. Hindamisel väärtustatakse õpilaste isikupära ja toetatakse arengut. Õpilane peab olema hindamises aktiivne partner, kuna see toetab eneseanalüüsi oskuste kujunemist.

On soovitatav, et kursuse jooksul koostab õpilane personaalse õpimapi, millesse kogub eneseanalüüsi, ettevõtete külastuse töölehed jt õpiülesannete tulemused ning muud huvipakkuvad elukutsete või erialadega seotud materjalid. Selles sisalduvad õpiülesanded võivad olla tehtud kas individuaalselt või rühmatööna.

Õpilasele tutvustatakse õppeaasta ja trimestri alguses, mida, millal ja mille alusel hinnatakse.

Hinnatakse:

- 1) praktilisi töid: CV koostamine; motivatsioonikiri, kandideerimise avaldus, essee; ettevõtte külastuse ja töövarjupäeva konspekt või kokkuvõte, eneseanalüüsi kokkuvõte
- 2) praktilise tegevuse mõtestamise oskust;
- 3) oskust asjakohast informatsiooni otsida ja analüüsida;
- 4) loomingulisust ja ratsionaalsust;
- 5) teadlikkust peamistest karjääriotsust mõjutavatest teguritest;
- 6) iseseisva analüüsi oskust;
- 7) õppekavas ettenähtud õpitulemuste saavutamist, mida õpilane tõendab arutelude, rühmatööde õpimapi esitlemise jt tegevuste käigus.